

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

ОВСЮК М. О.

Алчевськ

Особливостями сучасних інституційних умов України є поєднання учасників будівельного процесу в самоорганізаційні структури, підвищення конкуренції, недостатньо розроблена нормативна база діяльності будівельних підприємств, відсутність колишньої підтримки держави, поява специфічних ринкових ризиків та ін. Економічні реформи змінили статус будівельних підприємств, які стали самостійними суб'єктами ринкових відносин. Отримана самостійність призвела до загострення і так високих ризиків здійснення підрядних робіт. Фінансова нестабільність, криза неплатежів збільшили традиційно невисоку договірну дисципліну – нормою підрядних відносин у наш час стали постійні, багатомісячні затримки фінансування будівництва, зриви договірних зобов'язань з боку підрядників і таке інше. Усе це обумовило нагальну потребу пошуку адекватних управлінських засобів для зменшення нестабільності у взаємодії незалежних учасників будівництва та пов'язаного з нею послаблення ефективної діяльності будівельних підприємств.

Проблемам підвищення ефективності конкурентоспроможності підприємства присвячені праці таких українських і російських вчених, як В. В. Бузирева, А. В. Бусигіна, М. В. Володькіної, Д. М. Гвішиані, В. Г. Герасимчука, А. Ю. Денисова, С. А. Жданова, В. І. Кноррінга, В. М. Колпакова, В. С. Кулібанова, В. С. Пономаренка, А. Г. Поршнева, О. М. Тищенко, Л. С. Шевченко. Зокрема, питання підвищення ефективності управління будівельними підприємствами розробляли А. Є. Ачкасов, А. Ф. Гойко,

А. В. Дружинін, В. Ф. Залунін, О. С. Іванілов, Л. М. Козар, Ю. П. Панібратов, Б. В. Прикін, І. С. Степанов, А. М. Тугай, В. І. Торкатюк, Р. Б. Тянь, С. А. Ушацький, Л. М. Чистов, В. Д. Шапіро, Е. Й. Шилов, Л. М. Шутенко та інші вчені.

Метою статті є дослідження сутності конкурентоспроможності підприємства, а також методів аналізу конкурентного стану підприємства будівельної галузі та надання пропозицій щодо їх вдосконалення.

Проблема конкурентоспроможності тісно пов'язана з проблемою продуктивності, ефективності господарської діяльності. Це обумовлено тим, що саме зростання ефективності є запорукою конкурентоспроможності підприємств.

Конкурентоспроможність підприємства можна охарактеризувати як [2]:

- ✦ можливість тривалий час відстоювати власні домінуючі позиції в галузі завдяки наявності ефективної стратегії або здатність діяти в довгостроковому періоді на ринку та одержувати при цьому прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, підтримки продукції на високому якісному рівні і стимулювання працівників;
- ✦ властивість виробничо-економічних систем (підприємств) змінювати траєкторію руху або режим функціонування в процесі збереження і розвитку вже наявних або створення нових конкурентних переваг.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень конкурентоспроможності підприємства, але у вітчизняній практиці переважає думка про те, що конкурентоспроможність підприємства пов'язана винятково з його поточним положенням на ринку, а критерієм конкурентоспроможності виступають лише кількісні фактори, такі як відносна частка

ринку, обсяги продажів, чистий прибуток, чиста поточна вартість тощо [2].

У закордонній практиці головними критеріями конкурентоспроможності підприємства вважаються якісно-цінові: високий технічний рівень, новизна, наукоємність, низькі витрати. Крім того, конкурентоспроможність розглядається як здатність підприємства до розвитку, до збереження існуючих і створення нових конкурентних переваг. У цьому випадку конкурентоспроможність розглядається не в статичній, не в певний момент часу, а в динаміці, у перспективі. Тому підвищення ефективності управління якістю будівельних робіт й витратами, а отже, і управління конкурентоспроможністю на сучасному етапі економічного розвитку об'єктивно необхідно.

Політика держави в області конкуренції спрямована на те, щоби конкуренція могла виконувати свої функції. Керівний принцип «оптимальної інтенсивності конкуренції» як цілі політики в області конкуренції передбачає, що:

- ✦ технічний прогрес швидко поширюється щодо будівництва (інновація під тиском конкуренції);
- ✦ будівельні підприємства гнучко адаптуються до зміни умов (адаптація під тиском конкуренції).

Рівень конкурентоспроможності підприємств в остаточному підсумку визначає рівень конкурентоспроможності економіки держави, оскільки безпосередньо бере участь у конкурентній боротьбі на внутрішніх і зовнішніх ринках. В умовах спаду будівництва проблема підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства стає особливо актуальною.

Рівень конкурентоспроможності підприємства можна визначати багатьма методами, такими як: графічні, матричні, розрахункові та комбіновані (розрахунково-матричні, розрахунково-графічні) методи. Кожний з них має свої переваги та недоліки.

На нашу думку, найбільш обґрунтованим є використання методу інтегральної оцінки конкурентоспроможності на основі розрахунку таких груп показників:

1. Ефективності діяльності підприємства (витрати на будівництво, фондівдача, рентабельність, продуктивність праці);
2. Фінансового стану підприємства (коефіцієнт автономії, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт оборотності оборотних коштів);
3. Конкурентоспроможності будівництва.

У зв'язку з тим, що кожний з цих показників має різний ступінь важливості для розрахунку коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства (ККП), експертним шляхом були визначені коефіцієнти значущості критеріїв.

Розрахунок критеріїв і коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства проводиться за формулою середньозваженої арифметичної.

Коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства (ККП) розраховується за формулою:

$$ККП = 0,15E_B + 0,29\Phi_{II} + 0,23E_3 + 0,33K_T \quad (1)$$

де E_B – значення критерію ефективності будівельної діяльності підприємства;

Φ_{II} – значення критерію фінансового стану підприємства;

E_3 – значення критерію ефективності організації збуту на ринку;

K_T – значення критерію конкурентоспроможності будівництва;

0,15; 0,29; 0,23; 0,33 – коефіцієнти вагомості критеріїв.

Критерій ефективності будівельної діяльності розраховується за формулою:

$$E_B = 0,31B + 0,19\Phi + 0,40P_B + 0,10\Pi, \quad (2)$$

де B – відносний показник витрат виробництва на одиницю продукції;

Φ – відносний показник фондівдачі;

P_B – відносний показник рентабельності будівництва;

Π – відносний показник продуктивності праці;

0,31; 0,19; 0,40; 0,10 – коефіцієнти вагомості показників.

Критерій фінансового стану діяльності підприємства розраховується за формулою:

$$\Phi_{II} = 0,29K_A + 0,20K_{II} + 0,36K_A + 0,15 K_{OB}, \quad (3)$$

де K_A – відносний показник автономії підприємства;

K_{II} – відносний показник платоспроможності підприємства;

K_A – відносний показник ліквідності підприємства;

K_{OB} – відносний показник оборотності оборотних коштів;

0,29; 0,20; 0,36; 0,15 – коефіцієнти ваговитості показників.

Запропонований метод є досить простим у використанні, не потребує великого масиву вхідної інформації та допомагає виявити й показати сильні і слабкі сторони підприємства, а також охоплює всі найбільш важливі оцінки господарської діяльності підприємства; дозволяє швидко і об'єктивно отримати картину положення підприємства на галузевому ринку.

Результати оцінки конкурентоспроможності підприємств на основі розрахунку показників методом інтегральної оцінки показали, що конкурентоспроможність підприємства будівельної галузі знаходиться на середньому рівні за рахунок зменшення показників фінансового стану підприємства та маркетингової діяльності.

Такі результати демонструють, що підприємствам необхідно більше приділяти уваги таким напрямкам підвищення конкурентоспроможності, як:

- ✦ розширення асортименту будівельних робіт;
- ✦ активізація рекламної діяльності в засобах масової інформації;
- ✦ стимулювання продажів за рахунок проведення маркетингових заходів.

Своєчасне виявлення сильних і слабких сторін підприємства за допомогою використання наведеної методики є важливим фактором підвищення конкурен-

тоспроможності підприємства будівельної галузі, як на регіональному так і на національному ринках.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проблеми, підприємств, що конкурують між собою на ринку, надамо наступні рішення щодо їх подолання та збільшення конкурентоспроможності підприємств:

- ✦ ефективний контроль і постійне відновлення будівельної складової, застосування сучасних техніки й технологій на будівництві, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій;
- ✦ управління вхідними та вихідними інформаційними потоками (про стан ринку, діяльність конкурентів, потреби і бажання споживачів) для більш ефективного прийняття рішень;
- ✦ впровадження ефективної політики ресурсозабезпечення;
- ✦ контроль фінансового стану підприємства, управління інвестиціями;

- ✦ ефективне управління трудовим потенціалом підприємства, вивчення психологічних факторів і їхнього впливу на діяльність співробітників;
- ✦ розробка довгострокових і короткострокових стратегій, планування й прогнозування діяльності, поліпшення системи управління підприємством. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Азоев Г. Л., Челенков А. П. Конкурентные преимущества фирмы: Монографія.– М.: ОАО «Типография «НОВОСТИ», 2008.– 256 с.

2. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика: Монографія.– М.: Центр экономики и маркетинга, 2006.– 208 с.

3. Борисенко З. М. Основи конкурентної політики: Підручник.– К.: Таксон, 2009.– 704 с.

4. Лифиц И. М. Теория и практика оценки конкурентоспособности: Навч. посібник.– М. : Юрайт-М, 2008.– 224 с.

5. Портер М. Международная конкуренция: Навч. посібник.– М., 2004.– 316 с.